





## Розділ ПЕРШИЙ

*Історія присвячується улюбленим Тому Брансдону та Френсісу Рашу, а також усім дітям у світі, які обіцяли своїм батькам ніколи не гратися з газом та дотримали своєї обіцянки.*

Дехто вважав дивним існування двох іграшкових містечок так близько одне до одного. (Насправді було ще одне, та його ніхто не відвіував, тож не варто брати його до уваги як недобудоване.)

Перше іграшкове містечко розкинулося біля Фордхема, воно мало назву Літл-Фордхем та належало містеру Потту. Друге — Белліхогін — розташувалося у Вент-ле-Край та належало містеру Плеттеру. Третє (про яке ніхто й гадки не мав) примостилося у Квілтері й складалося із взуттєвих коробок: його власниця, дівчинка Агнес Мерсі Фостер, ще не вигадала для нього назви.

Містер Потт, що, власне, й розпочав будівництво, робив це поволі, задля власної втіхи; містер Плеттер, котрий накинув оком на його містечко, мав геть іншу мету — підзаробити грошенят.

Спершу містер Потт працював станційним доглядачем на залізниці, де й втратив ногу. Це сталося одного вечора на пустельній ділянці колії — і аж ніяк не через недбалість, — він рятував борсука. Містер Потт завжди піклувався про цих тваринок: одноколійка прорізала ліс, і в присмерку борсуки зазвичай перевальцем, форкаючи, тупали по шпалах. Втім, вони нечасто наражалися на справжню небезпеку, лише тоді, коли в сутінках (улюблений час для мандрів) проходив останній потяг від Перехрестя Капелюшника. Опісля в лісі знову западала тиша, яку порушувало лише тьохкання солов'їв, і лисиці, зайці та кролики могли досхочу вештатися по колії.

У ті старі добрі часи, коли містер Потт працював за-лізничником, у його маленькій самотній будці було затишно, як вдома. Він мав і чайник, і олійні лампи, і стіл із плюшевою скатертиною, і розхитане крісло на пружинах з вагона. Аби заповнити нескінченні години між проходженням потягів, він майстрував пилкою, милувався своєю колекцією марок та іноді читав уголос старенільку замашану Біблію. Містер Потт був хорошию людиною, вельми доброю та чуйною. Він любив людей майже так само, як і свої потяги. Пилкою він зазвичай споруджав зі старих сигарних коробок скриньки для пожертв від Благодійного Залізничного Фонду; вони скидалися на мініатюрні будиночки, і жоден з них не повторювався. Щомісяця, у першу неділю, містер Потт на велосипеді об'їжджав містечко, озброївшись викруткою та чорною торбинкою. Біля кожної садиби він зазвичай відгинчував дах будиночка та ховав його вміст до торби. Іноді він почувався ошуканим (втім, не часто) і журливо бурмотів, крутячи педалі: «Не все котові масниця».

Коли-не-коли у своїй хатчині містер Потт малював картинки, дуже маленькі й детальні. На двох пишалася церква, на трьох — господа священика, дві зображували поштове відділення, три — кузню, і одна — його власну сигнальну

будку. Ці малюнки він дарував найщедрішим пожертвувачам фонду.

Але тієї злощасної ночі борсук хапонув містера Потта за ногу — отака-от халепа. Поточившись, він на мить забарився... Містер Потт так і не побачив міток від борсучих зубів, бо покусану ногу вмить відтяли колеса поїзда. А борсук дременув геть, живий та здоровий.

Благодійний Залізничний Фонд не залишив містера Потта в біді. Він опікувався ним і підшукав будинок неподалік від Фордхема, біля трох гінких тополь, що височіли на березі річки. Саме тут, на пагорбі в садку, він розпочав будувати іграшкову залізницю.

Спочатку він придбав старенький поїзд з акумуляторною батареєю, прочитавши про нього в рекламному оголошенні в місцевій газеті. А що в тісному будинку не було вдосталь місця, то він проклав колії у своєму садку. Коваль викував для нього рейки, а шпали він змайстрував самотужки й міцно вкопав їх крихітні копії, як колись справжні. Відтак просмолив їх, і, коли припікало сонце, вони розливали духмяні пахощі. Містер Потт умощувався поряд, просто на землі, дерев'янку витягував перед собою, заплющував очі і вбирав аромат залізниці. Це було чарівно, проте чогось таки бракувало. Звісно ж, диму! Так, який же паротяг без димку, його терпкого запаху та білих кучериків? Згодом міс Мензіс із Гай-Біч підкинула йому чудову ідею.

Поспішаючи до ковала і назад, він стріляв оком у щілину в огорожі — на містечко Агнес Мерсі Фостер із взуттєвих коробок. Містер Потт не заважав їй — зі щасливим усміхом, дівчинка у фартушку поринала в будівництво, стоячи навколошках серед бур'янів, так що він бачив тільки чорні підошви її чобітків. Якось вона фарбувала двері й вікна, а іншим разом вистелила дахівку мохом та викопала ставочок. Як же йому було шкода її, коли задошло, невпинно й безжаліно. Будиночки-коробки відсиріли та похили-

лись. Тепла земля парувала, і крізь серпанок він розгледів личко Агнес Мерсі, яка притулилася носом до шибки, обрамленої віконницями з багряною геранню. «Бідолашне дівча, — зітхав він, хитаючи головою. — Картон нікуди не годиться, треба сказати їй. І фанера теж...»

Оточ свою сигнальну будку він змурував із дрібненьких цеглинок. І вона напрочуд скидалася на його колишню будку, з дерев'яним ґанком та черепичним дахом. У віконечках, що відчинялися та зачинялися (недарма ж містер Потт зберіг завіси від сигарних коробок, що їх дали його директори), іскрило справжнє скло. Червонясті цеглинки він випалив з уламків зруйнованого хліву, подрібнивши їх та змішавши з цементом. Суміш він заливав у форму на великій чайній таці. Для форми згодився старезний корсет — коваль спаяв зі сталевих пластинок ґратку, яка складалася з крихітних прямокутничків. На цьому хитромудрому пристрої містер Потт випалював по п'ятсот цеглинок за раз. Іноді він забарвлював суміш — у вохристий чи рудувато-буруватий колір. На покрівлі сигнальної будки красувалася черепичка — зменшенні в багато разів череп'яні пластівці — з того ж таки зруйнованого хліву.

Перш ніж покласти дах, містер Потт розжився грудкою гіпсу. Качаючи та розтягуючи його в шкарубких долонях, він виліпив чотири ковбаски для ручок та ніжок і одну бокасту діжечку для тулуба. Качаючи та стискаючи, виліпив яєчко та припасував на плечі. Відтак приплюснув фігурку тут і там і нігтем великого пальця зішкраб зайве.

Та все одно вийшло кепсько, навіть як на опудало. Щоб надати ляльці своєї подоби, містер Потт відтяв ніжку в коліні та вstromив туди сірника. А коли гіпс затужавів, він намалював ладну синю форму, підфарбував рожевим щічки, приклейв сиву чуприну зі жмута моху і запхнув фігурку в сигнальну будку. Там вона моторошно нагадувала людину — виструнчившись, як солдатик, та витріщаючись у вікно.



Сигнальна будка достоту повторювала справжню — дерев'яний ґанок, поцяткований жовтим лишайником чеперичний дашок, вицвілі від негоди цеглинки, прочинені віконниці — ще й до всього час від часу сигналила.

Місцеві дітлахи почали надокучати містеру Потту. Вони гупали у його двері й просили подивитись залізницю. Старому, який сидів на землі, випроставши дерев'янку, було важко споро зіп'ястися на ноги. Але, доляючи біль, він підводився та шкутильгав, аби впустити відвідувачів. Містер Потт гречно вітався і проводив їх коридором повз кухоньку в садок. Там дорогоцінний для будівництва час марнувався на запитання, відповіді та вигуки захвату. А тим часом засихав цемент чи холонув паяльник. Отож невдовзі містер

Потт запровадив години відвідування — в суботу та неділю його двері були відчинені навстіж. На столику він залишив невеличку скриньку для пожертв, і дорослі (які теж приходили) платили один пенні на користь благодійного фонду. Для дітей вхід був безкоштовний.

Після того як містер Потт спорудив вокзал, люди посунули хмарою і прибуток підскочив. Це була точнісінька копія фордхемського вокзалу, тому він назвав його Літл-Фордхем, про що сповіщав напис із білих камінчиків на моховому схилі. Перш ніж закріпити дах, він умеблював вокзал — у залі очікування поставив важкі темні лави, а в кабінеті начальника станції — шафку та масивний дерев'яний стіл. Коваль (молодик на ім'я Генрі, теж залюблений у залізницю) викував витіюватий коминок. Підпаливши сухий мох та хвою, вони перевірили тягу — димар працював справно.

Однаке, тільки-но з'явився дах, усі ці дрібнички приховалися від допитливих очей. Зазирнути у вікна можна було тільки лежачи, та після будівництва перону годі було зробити навіть це. Містер Потт оздобив дах перону дерев'яними торочками щонайтоншого різьблення, облаштував загородки для худоби, цистерни для молока та понастромляв старомодні олійні ліхтарі.

Закоханий у найменші деталі, містер Потт в усьому прагнув досконалості, тож спорудження залізничної станції затягнулося на два роки і сім місяців. Відтак він почав розбудовувати містечко.





## Розділ ДРУГИЙ

Містер Потт ніколи не чув про містера Плеттера, а містер Плеттер — про містера Потта.

Містер Плеттер був будівельником та гробарем у Вент-ле-Край, містечку на іншому березі річки, притока якої хлюпалася біля садиби містера Потта. Вони жили дуже близько, якщо навпростець, та далеченько від дороги, що з'єднувала містечка. Містер Плеттер мав чепурну новеньку кам'яницю з червоної цегли біля шосе в Бедфорд, із гравійною під'їзною доріжкою та розлогим садком аж до річки. Він вимурував її сам, бо заробляв грубі гроші, і назвав Белліхогін. Та люди вже не помирали так часто, як раніше, а робітники роз'їхалися, коли закрили цегельню. Нові ж мешканці не прагнули оселитися у Вент-ле-Край, бо халупи для робітників, що їх побудував містер Плеттер, добряче зіпсували мальовничий краєвид.

Халупи, що містер Плеттер так і не порозпродав, він рекламиував у газетах як «найкращий вибір для пенсіонерів». Змушений через безвихід пускати туди молодят, він страшенно казився, бо містер Плеттер знався на недешевих похоронах і волів мати про запас старенького клієнта. Він мав кам'яне обличчя та окуляри без обідців, які відбива-



ли світло, приховуючи його очі. Поводився він, втім, дуже гречно та завдяки улесливим манерам легко втирався в довіру. «Таких добрих людей, як містер Плеттер, ще світ не бачив», — повторювали родичі померлих, тому рідко піддавали сумнівам виставлений ним рахунок.

Містер Плеттер був низенький та миршавий, а місіс Плеттер, навпаки, кремезна та бочкувата. Обоє мали нездоровий колір обличчя: містер Плеттер фіалковий, а місіс Плеттер — як мак. Місіс Плеттер була чудовою дружиною, і обое важко працювали щодня.

Коли хижки спорожніли і похорони стали рідкістю, у містера Плеттера з'явилася купа вільного часу. Він ненавидів вилежуватися, тому, аби згаяти час, почав поратися в садочку. Свої квіти містер Плеттер тримав як бранців — міцно прив'язував до стовпчиків; зайвий пагін чи крива пелюстка негайно каралися. Він чикрижив тут чи відскубував там — і зухвалі рослини здавалися: як упокорені гвардійці, виструнчившись, збивалися в рівнесенькі ряди. На його моріжок було любо глянути — без жодної бур'янинки, він свіжоскошеними смугами спускався до річки. Від надміру прискіпливого погляду містера Плеттера, озброєного сапкою, капосні парашутики кульбабки стрімко змінювали курс, і навіть маргаритки, раптом збагнувши, де опинилися, сполотніли — рожеві голівки з торочками побіліли за одну ніч.

Місіс Плеттер тим часом, примітивши жвавий рух на шосе, намалювала вивіску «Чай» і поставила на травичці ятку з квітами і фруктами. Справи йшли вкрай погано, аж поки місіс Плеттер не осяяло і вона дописала: «Чай біля річки». Подорожні врешті зацікавились. І коли їх проводили до столиків за кам'яницю, змушені були замовляти «чайний набір», бо більше нічого, власне, не було. Він чимало коштував і включав маргарин замість масла та неприродно рожеве липуче варення, яке містер Плеттер купував за безцінь у великих барильцях; а ще були охолоджуваль-